

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
І СПОРТУ УКРАЇНИ

КОЗЛОВА НІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК: 796.86:796.032

**ТРЕНУВАЛЬНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ ОЛІМПІЙСЬКОЇ
ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ФЕХТУВАННЯ)**

24.00.01 - олімпійський і професійний спорт

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з фізичного виховання та спорту

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник доктор наук з фізичного виховання і спорту, старший науковий співробітник **Павленко Юрій Олексійович**, Національний університет фізичного виховання і спорту України, професор кафедри історії спортивного та олімпійського руху

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор **Дрюков Володимир Олексійович**, Державний науково-дослідний інститут фізичного виховання і спорту, директор;

кандидат педагогічних наук, доцент **Бусол Василь Андрійович**, Львівський державний університет фізичної культури, завідувач кафедри фехтування, боксу і національних одноборств

Захист відбудеться 28 листопада 2014 р. о 12.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.829.01 Національного університету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розісланий 27 жовтня 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Воронова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З розвитком олімпійського спорту, підвищенням престижності перемог на Олімпійських іграх, посиленням конкуренції на міжнародній спортивній арені країни, зацікавлені в загальнокомандному успіху своїх збірних команд, прагнуть сформувати національні системи олімпійської підготовки, що забезпечують сприятливі умови для розвитку конкурентоспроможних спортсменів.

Останнім часом активізувалися наукові дослідження з вивчення, обґрунтування та реалізації ефективної організаційної структури системи підготовки спортсменів та правил функціонування її елементів (В. Платонов, 2010; R. Ray, 2011; N. Bohlke, 2012; P. Sotiriadou, 2013). Серед організаційних форм, що забезпечують цілеспрямоване функціонування системи олімпійської підготовки, виділяють створення спортивно-тренувальних центрів (N. Bergsgard et al., 2007; Nicholson M., 2010; M. Green, V. Houlihan, 2011; В. Платонов, Ю. Павленко, В. Томашевський, 2012; K. Hylton, 2013). Питання щодо їх формування розглядаються переважно в роботах, які стосуються розвитку спорту вищих досягнень в різних країнах. В них переважає констатація кількісних і якісних характеристик наявних спортивних центрів в тій чи іншій країні. Практично відсутні наукові роботи, що узагальнюють емпіричні знання і містять теоретичні положення щодо структури та змісту діяльності тренувальних центрів підготовки спортсменів високої кваліфікації. Виникла необхідність вирішення важливої проблеми невідповідності наявного рівня розрізнених знань про організацію спортивно-тренувальних центрів та їх значущості в системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

Як об'єкт досліджень вибрано фехтування, яке є пріоритетним видом спорту в Україні з багатими традиціями підготовки, відповідним потенціалом спортсменів, що мають високу ймовірність отримання олімпійської нагороди, кваліфікованими тренерськими кадрами (В. Дрюков та ін., 2009; В. Бусол, О. Дьоміна, 2013). В масиві накопичених знань з теорії і методики підготовки спортсменів у фехтуванні (К. Булочко, 1967; В. Келлер, 1972; Д. Тишлер, 1997; В. Barth, E. Beck, 2007; Д. Тишлер та ін., 2013) найменш вивченої і тому найбільш затребуваною в пізнанні і вдосконаленні є система забезпечення, тобто сукупність ресурсів і умов, що сприяють досягненню мети спортивної підготовки. Таким чином, тема досліджень набуває актуального значення.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно із «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, тема: 2.14 «Організаційно-методологічні основи педагогічного та психологічного забезпечення підготовки збірних команд України» (№ держ. реєстрації 0111U001726); наукового проекту «Ресурсне забезпечення системи підготовки спортсменів в олімпійському спорті» (№ держ. реєстрації 0113U004034), затвердженого Міністерством освіти і науки України на 2013–2014 рр. Роль автора як співвиконавця теми полягає у вивченні тренувальних центрів у системі олімпійській підготовки спортсменів та розробці методичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності тренувальних центрів та забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

Мета дослідження – науково обґрунтувати і розробити організаційно-методичні підходи, спрямованні на вдосконалення діяльності тренувальних центрів щодо

забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті (на матеріалі фехтування).

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичну та спеціальну літературу з розвитку організаційно-методичних основ діяльності тренувальних центрів в системі олімпійської підготовки спортсменів.

2. Вивчити організаційні аспекти діяльності спортивних тренувальних центрів, задіяних у підготовці найсильніших національних команд з фехтування.

3. Обґрунтувати системну модель тренувального центру з підготовки спортсменів до Олімпійських ігор.

4. Розробити практичні рекомендації з формування тренувального центру як основного місця підготовки збірної України з фехтування до Ігор Олімпіад.

Об'єкт дослідження – система забезпечення олімпійської підготовки спортсменів.

Предмет дослідження – організація, структура та зміст діяльності спортивних тренувальних центрів (на матеріалі фехтування).

Методи дослідження: вивчення даних науково-методичної та спеціальної літератури, спостереження, опитування, порівняння, узагальнення, структурно-функціональний аналіз, історичний метод, системне моделювання, методи математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– вперше впорядковані і зведені в цілісну систему організаційно-методичні підходи до розвитку тренувальних центрів в олімпійському спорті і в фехтуванні. В основі передового історичного досвіду зі створення спортивних тренувальних центрів лежить намагання забезпечити сприятливі умови для вирішення задач спортивної підготовки, на сучасному етапі – активізація соціальної підтримки спортсменів обумовила зростання кількості та якості послуг, що надаються;

– вперше розроблена системна модель тренувального центру з підготовки спортсменів, що характеризує його розвиток, цілісність, структуру, функціонування і ресурси;

– вперше розроблено алгоритм формування тренувального центру, що передбачає послідовне і паралельне проходження таких основних етапів, як аналіз законодавчої, нормативно-правової бази та інфраструктури розвитку спорту в країні, вибір або створення основної тренувальної бази, пошук або формування організацій, здатних надати необхідну кількість якісних послуг; фінансове, юридичне та документальне забезпечення; підбір висококваліфікованих фахівців, сучасного обладнання та інвентарю для всіх підрозділів; пошук і впровадження інновацій;

– вперше обґрунтований і представлений інтенсивний шлях розвитку системи забезпечення олімпійської підготовки національної команди України з фехтування, який передбачає концентрацію кращих кадрових, матеріально-технічних, освітніх, наукових, медичних та інформаційних ресурсів у національному спортивно-тренувальному центрі на відміну від існуючого екстенсивного шляху, що обумовлює функціонування великої кількості баз олімпійської підготовки, які не в змозі надати сучасні умови для проведення централізованої підготовки найсильніших спортсменів країни;

– доповнені і розширені знання з організації діяльності спортивного центру даними про кооперацію організацій, здатних надати адміністративно-господарські, тренувальні, сервісні, медичні, наукові, освітні, соціальні, інформаційні послуги в необхідній кількості та належної якості; за національними системами олімпійської підготовки спортсменів – характеристикою тренувальних центрів в різних країнах; з історії формування системи олімпійської підготовки – періодами розвитку тренувальних центрів; за системою підготовки українських спортсменів – аналізу передумов, сучасного стану та подальшого розвитку спортивних тренувальних центрів;

– доповнено і уточнено уявлення про систему забезпечення підготовки національних команд, в якій спортивно-тренувальні центри розглядаються як основна організаційна структура.

Практична значущість отриманих результатів полягає в розробці організаційно-методичних підходів, спрямованих на вдосконалення діяльності тренувальних центрів щодо забезпечення спортивної підготовки та соціалізації спортсменів і доведених до рівня конкретних практичних рекомендацій щодо їх формування в Україні, як основного місця підготовки національної команди з фехтування до Ігор Олімпіад та інших міжнародних змагань. Результати роботи можуть бути використані в системі забезпечення підготовки спортсменів, у практичній діяльності державних органів і громадських організацій, що забезпечують підготовку національних команд до Олімпійських ігор.

Представлені рекомендації та пропозиції враховували при підготовці матеріалів та проведенні заходів, спрямованих на вдосконалення системи забезпечення спорту вищих досягнень, у рамках реалізації Загальнодержавної соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2013–2017 рр.; заявки Національної федерації фехтування та проекту будівництва та реконструкції існуючих споруд Державного олімпійського навчально-спортивного центру «Конча-Заспа»; а також в науково-методичному забезпеченні дисципліни «Теорія і методика викладання фехтування» для студентів, що навчаються на факультеті спорту та менеджменту, в центрі заочного навчання, центрі підвищення кваліфікації та післядипломної освіти Національного університету фізичного виховання і спорту України, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Особистий внесок здобувача в спільно опубліковані наукові роботи полягає у проведенні дослідження, обробці, аналізі та узагальненні результатів, формулюванні висновків.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження були представлені на XV Міжнародному науковому конгресі «Сучасний олімпійський спорт і спорт для всіх» (Київ, 2010); XVIII Міжнародному науковому конгресі «Сучасний олімпійський спорт і спорт для всіх» (Пекін, 2013); VI Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2013); XIX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан, напрямки та перспективи розвитку» (Кіровоград, 2013); Всеукраїнських науково-практичних семінарах з фехтування (Львів, 2010–2013); науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Національного університету фізичного виховання і спорту України в 2010–2013 рр.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи представлені у 8 наукових працях, у тому числі 7 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, 4 з яких входять до міжнародних наукометричних баз.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота викладена на 197 сторінках, складається зі вступу, шести розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаної літератури (172 джерела), додатків та ілюстрована 14 таблицями та 21 рисунком.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано на зв'язок з науковими планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мета, завдання і методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи, а також подано інформацію про апробацію роботи, загальні відомості про публікації з проблем дисертаційного дослідження, особистий внесок в спільно опубліковані наукові праці, напрями апробації результатів та публікації.

Перший розділ дисертації «**Аналіз розвитку тренувальних центрів у системі олімпійської підготовки спортсменів**» присвячений вивченню становлення організаційно-методичних основ централізованої підготовки. Встановлено, що вдосконалення централізованої підготовки є одним з пріоритетних напрямків розвитку системи спортивної підготовки (В. Бауер, 2001; В. Платонов, 2010; А. Черкашин, 2011). Проте наявні емпіричні та теоретичні дані щодо забезпечення централізованої підготовки спортсменів на різних етапах розвитку сучасного олімпійського спорту мають розрізнений, описовий характер і представлені переважно в роботах з вирішення інших проблем спортивної підготовки (В. Смолевській, 2003; В. Дрюков, 2004; Ю. Павленко, 2011; Р. Раєвський, В. Петелкакі, 2011; М. Green, В. Houlihan, 2011).

Пріоритет у формуванні організаційно-методичних основ централізованої підготовки належить країнам колишнього соціалістичного табору. Основоположним процесом була діяльність тренувальних центрів, яка мала спеціалізований характер і була спрямована на створення сприятливих умов для вирішення задач спортивної підготовки (R. Howell, 1975; F. Reichelt, 1975; Е. Алексєєв, 1979; В. Попов, 1981; Ф. Суслов, В. Сич, Б. Шустін, 1995). Централізована підготовка фехтувальників колишнього СРСР передбачала щорічне проведення близько 10 зборів із середньою загальною тривалістю 156 днів в 8–10 тренувальних центрах, що знаходяться в різних кліматично-географічних умовах і мають стаціонарні підрозділи для проведення тренувального процесу, забезпечення проживання, харчування, організації відпочинку, надання медичних послуг спортсменам, виїзних заходів співробітників навчальних та наукових установ країни (С. Парамонов, 1978; Г. Горохова, 1982, 1983; О. Перекальський, О. Родіонов, Б. Турецький, 1982).

У роботах з організації спортивної підготовки на сучасному етапі відзначається активізація уваги до забезпечення централізованої підготовки, обумовлена збільшенням впливу додаткових факторів на результативність тренувальної та змагальної діяльності спортсменів (В. Платонов, 2011; Б. Шустін, 2011; К. Бегнелл, 2011; А. Захаров, 2012; В. Платонов, Ю. Павленко, В. Томашевський, 2012).

Було зроблено висновок, що вирішенню проблеми відповідності централізованої підготовки сучасним вимогам олімпійського спорту сприятиме створення системного уявлення про діяльність тренувальних центрів, оснований на узагальненні наявних теоретичних і емпіричних знань щодо забезпечення підготовки найсильніших національних команд, і впровадження розробленої системної моделі у практичну діяльність з урахуванням національних особливостей розвитку спортивної сфери та виду спорту в країні.

У другому розділі дисертації «**Методи та організація дослідження**» обґрунтовані методи та визначено структуру організації досліджень відповідно до поставленої мети і завдань. У процесі досліджень використовувалися емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Емпіричні методи (вивчення даних науково-методичної та спеціальної літератури, спостереження, опитування, методи математичної статистики) застосовувалися для збору, первинного опису та узагальнення інформації, для створення уяви про центр олімпійської підготовки як об'єкта дослідження, для порівняння тренувальних центрів провідних країн світу. Теоретичні методи (порівняння і узагальнення, структурно-функціональний аналіз, історичний метод, системне моделювання) застосовувалися для пояснення та узагальнення результатів емпіричного дослідження, виявлення загальних закономірностей функціонування та розвитку, напрямів перетворення тренувального центру олімпійської підготовки, розгляду його організаційних основ з позиції системних уявлень, заснованих на висвітленні характеристик системності.

В анкетуванні взяли участь 17 експертів і 64 респондента: 48 спортсменів високої кваліфікації (заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу, майстри спорту) і 16 тренерів, з яких 10 є Заслуженими тренерами України з фехтування.

Проведення досліджень було структуроване в три етапи, з послідовним і паралельним вирішенням завдань дисертаційної роботи на 2010–2013 рр.:

- I – вивчалися історичні та сучасні теоретичні розробки з організаційно-методичних основ централізованої підготовки спортсменів в олімпійському спорті і у фехтуванні;
- II – здійснювався аналіз діяльності тренувальних центрів, використовуваних у підготовці найсильніших національних команд з фехтування: Італії, Франції, Росії, Китаю, США, Німеччини, Південної Кореї, Угорщини. На основі узагальнення історичних та сучасних даних була розроблена системна модель спортивного тренувального центру з підготовки спортсменів до Олімпійських ігор;
- III – виявлялися сучасний стан та запити практики до тренувальних центрів, в яких проводиться підготовка національної команди України з фехтування. На основі отриманих даних були розроблені практичні рекомендації з формування центру олімпійської підготовки, що відповідає світовим стандартам і національній спортивній інфраструктурі країни.

У третьому розділі «**Тренувальні центри в системі підготовки найсильніших команд світу з фехтування**» аналізувалися організаційні аспекти діяльності спортивних центрів, структура і зміст послуг, що надаються в умовах централізованої підготовки восьми найсильніших національних команд з фехтування за результатами останніх трьох Ігор Олімпіад.

Всього було проаналізовано діяльність 16 основних спортивних центрів восьми країн. Підготовка національних команд з фехтування провідних країн світу концентрується в 1–3 основних тренувальних центрах: Франція, Південна Корея, США (1 центр), Російська Федерація, Угорщина (2), Італія, Німеччина, Китай (3). Спортсмени знаходяться, як правило, в комплексних тренувальних центрах (93,8 % вивчених випадків). Так у Німеччині тренувальний центр Таубербішофсхайм спочатку був суто фехтувальним центром, але в подальшому, через економічну доцільність, були створені умови для підготовки представників інших видів спорту і він набув статусу Олімпійського центру підготовки. Для проведення спеціальної роботи тренувальні центри оснащені переважно спеціалізованими фехтувальними залами (62,5 %); для проведення загально-підготовчих тренувань в центрах є тренажерні та ігрові зали (100 %), а також басейни (75 %). Наприклад, у російському олімпійському центрі «Озеро Кругле» знаходяться чотири спеціалізовані тренувальні зали для фехтування, обладнані 5–8-ма стаціонарними фехтувальними доріжками і апаратами, настінними мішенями, відеосистемою з плазмовим екраном для перегляду та аналізу виконаних техніко-тактичних дій, кімнатою додаткового живлення, медичним кабінетом, роздягальною із сушкою для речей та інфрачервоною кабіною. Заняття із загальної фізичної підготовки проводяться в тренажерному залі, басейні та ігровій залі. Ранкові зарядки організовуються на відкритому повітрі в лісопарку.

В усіх центрах передбачені умови для проживання, харчування та проведення дозвілля фехтувальників (100 %). Для прикладу, у корейському національному навчальному центрі Тайбек спортсмени проживають у двох корпусах: «Олімпійський дім» і «Будинок слави». У кафетерії спортсменам пропонуються блюда корейської, італійської, китайської кухні щодо дотриманням збалансованої дієти. Регулярно проводяться консультації за спеціального харчування для представників різних видів спорту, зустрічі дієтологів та інспекторів з тренерами і спортсменами стосовно оцінки якості харчування. Дозвілля спортсмени проводять в кінотеатрі, більярдній, інтернет-клубі, кімнаті для караоке, класах з вивчення іноземних мов, книжковому кафе.

В усіх центрах надаються перша медична допомога і рекреаційні процедури (100 %). Так, медична служба Національного інституту спорту та фізичного виховання, основного місця підготовки французьких спортсменів, включає чотири взаємопов'язаних відділи: першої допомоги, лікувальний, медичного контролю, фізіотерапії. Лікарі відділу першої медичної допомоги доступні в будь-який час доби. Лікувальний центр надає консультації для спортсменів за такими медичними напрямками, як ревматологія, функціональна реабілітація, ендокринологія, харчування, гінекологія, кардіологія, педіатрія, гомеопатія, акупунктура, психіатрія, офтальмологія, лікування захворювань стоп, стоматологія. Медичний контроль забезпечує спеціальна комісія, яка проводить антропометричні вимірювання, моніторинг стану серцево-судинної системи, оцінку харчування, експертизу фізичної підготовленості, психодіагностику, стоматологічний огляд, біохімічний аналіз крові тощо. Діяльність відділу фізіотерапії охоплює лікування, функціональну реабілітацію та профілактику травматизму спортсменів.

Науково-методичне забезпечення в більшості тренувальних центрів покладається на наукові лабораторії (56,3 %). Наприклад, у національних командах Угорщині цю

роботу виконує науково-дослідний інститут факультету фізичного виховання і спортивної науки Університету ім. І. Земмельвайса. Робота восьми наукових лабораторій спрямована на розробку індивідуальних програм підготовки спортсменів з урахуванням сучасних тенденцій розвитку олімпійського спорту, залучення до підготовки необхідних провідних фахівців з підвищенням їх відповідальності за результати своєї діяльності в наданні необхідних послуг з визначення конкурентоспроможності спортсменів, управління спортивною підготовкою, проведення систематичного контролю та своєчасного надання рекомендацій для корекції тренувальних програм, створення інформаційної бази даних з актуальних напрямів олімпійської підготовки.

Різноманітним є досвід створення умов для навчання спортсменів, їх соціального захисту та адаптації. Так, у тренувальному центрі Колорадо-Спрінгс (США) постійно проводяться курси, семінари в різних областях: культура і мистецтво, спортивний маркетинг, громадська діяльність, побудова і управління особистим життям, вивчення іноземних мов, психологія, ознайомлення з особливостями і традиціями країн, в яких проводитимуться майбутні змагання, навчання фінансовій грамотності, публічним виступам, персональна допомога в кар'єрі тощо. Для проведення цих заходів більшість тренувальних центрів забезпечені аудиторіями і конференц-залами (81,3 %).

Інформаційне забезпечення учасників централізованої підготовки, в основному, пов'язано з доступом до інтернет-мережі (100 %) і наявністю бібліотек (68,8 %). Наприклад, в бібліотеці Національного інституту спорту та фізичного виховання (Франція) міститься понад 50 тис. книг з проблем спорту, є відеостудія з великою відеотекою документальних фільмів, мультимедійних презентацій, конференцій і семінарів, що проводяться в країні і за кордоном (більше 75 тис.), в інтернет-магазині учасники централізованої підготовки мають можливість замовити цікаву для них книгу або відеоматеріал.

Адміністрація більшості аналізованих центрів (68,8 %) займається комерційною діяльністю. Так в Італії на базі тренувальних центрів м. Рима функціонує академія фехтування, яка прививає теоретичні знання та практичні навички всім бажаючим займатися цим видом спорту, поширена практика організації літніх тренувальних таборів для занять фехтуванням, проведення публічних заходів, ділових зустрічей, семінарів і конференцій на комерційній основі.

У роботі ряду тренувальних центрів олімпійської підготовки організація окремих напрямів забезпечення покладається на комплексні профільні підрозділи: центри спортивної медицини (37,5 %), науково-дослідні інститути (18,8 %), інформаційні центри (25 %), органи управління спортом (18,8 %). Наприклад, у підготовці китайських спортсменів у тренувальному центрі Лаошань (м. Пекін) беруть участь співробітники Китайського дослідницького інституту спортивної науки, Китайського центру спортивної інформації, Китайського інституту спортивної медицини, Інституту спортивної науки Пекінського університету спорту та інших навчальних та наукових установ столиці.

Активізації співпраці, обміну досвідом, надання допомоги між країнами сприяє діяльність Міжнародної асоціації спортивних тренувальних центрів, членами якої є 96 організацій з 33 країн усіх континентів (2013 р.).

Результати аналізу підтвердили, що на сучасному етапі олімпійського спорту значно зросли вимоги до організації централізованої підготовки спортсменів як тривалого

безперервного суворо керованого процесу. Досвід радянської системи спортивної підготовки отримав подальший розвиток у спортивних тренувальних центрах країн, що мають високі спортивні досягнення у фехтуванні на останніх трьох Іграх Олімпіад. Тренувальні центри провідних країн значно розширили перелік надаваних послуг за рахунок інформаційної, освітньої та матеріальної підтримки спортсменів у вирішенні спортивних та соціальних проблем. У розвитку сучасних спортивних тренувальних центрів простежується комплексний підхід обслуговування всіх учасників централізованої підготовки з кооперацією організацій, установ і підприємств, здатних надати різноманітні послуги в необхідній кількості та належної якості.

У четвертому розділі **«Обґрунтування системної моделі тренувального центру з підготовки спортсменів до Олімпійських ігор»** представлені результати системного аналізу олімпійського тренувального центру, що розглядався як відносно самостійна система зі своїми особливостями функціонування та розвитку. Системне уявлення про центр олімпійської підготовки представлено на рис. 1. Визначалися розвиток, цілісність, структура, функціонування, ресурси тренувального центру як системи.

На підставі проведеного аналізу різних підходів до формування спортивних тренувальних центрів було виділено два періоди їх розвитку. Перший період (1950–1980 рр.) пов'язаний із системою підготовки спортсменів колишнього табору соціалістичних країн і характеризується становленням організаційних основ централізованої підготовки. Другий період (1990 рр. – теперішній час) обумовлений модифікацією організаційних форм централізованої підготовки в країнах, зацікавлених у високих спортивних досягненнях національних команд.

Представлення спортивного тренувального центру як системи ґрунтувалося на тому, що його діяльність, як підсистеми, в системі олімпійської підготовки спрямована на інтеграцію, розробку і реалізацію специфічної мети, а саме: забезпечення спортивної та соціальної діяльності учасників централізованої підготовки. Для цього тренувальний центр вирішує такі основні завдання: якісне забезпечення тренувального процесу відповідно до встановлених світових стандартів; надання комфортних умов перебування в спортивному центрі; підвищення загальноосвітнього і професійного рівня членів олімпійського тренувального центру; проведення комплексу медико-біологічних заходів, спрямованих на збереження стану здоров'я та підвищення функціональних можливостей спортсменів; розробка і впровадження нових знань і технологій; забезпечення необхідною інформацією осіб, задіяних у підготовці спортсменів та функціонуванні тренувального центру; адміністративно-господарське забезпечення функціонування системи підготовки спортсменів; створення умов, що забезпечують соціальну діяльність спортсменів. При виконанні поставлених завдань запропоновано дотримуватися таких принципів: цілісності (розгляд центру як цілісного утворення, яке відображає структуру і внутрішні зв'язки системи забезпечення підготовки та соціалізації спортсменів), повноти (надання повного спектра умов і послуг, необхідних для ефективного функціонування системи підготовки спортсменів та їх соціальної адаптації), перманентності (постійне і безперервне обслуговування, не допускає хаотичної і фрагментарної діяльності), інноваційності (впровадження нововведень у розвиток системи забезпечення спортивної підготовки).



Рис. 1. Системна модель діяльності тренувального центру (ТЦ) олімпійської підготовки

Представлені завдання в найбільш загальному вигляді визначають основні підсистеми тренувального центру, що відрізняються функціональними ознаками. Це такі підрозділи: тренувальний, що забезпечує тренувальний процес (приміщення, обладнання, інвентар); сервісний, що відповідає за проживання, харчування, дозвілля членів центру; медичний, що проводить діагностику, профілактику, лікування і відновлення спортсменів; науковий, що включає проведення науково-дослідної роботи та науково-методичне забезпечення; освітній, що сприяє загальному розвитку та спеціальній освіті спортсменів, підвищенню кваліфікації фахівців; інформаційний, який забезпечує збір, обробку, зберігання і надання інформації; адміністративно-господарський, що відповідає за організаційну роботу, комерційну діяльність та матеріально-технічне забезпечення; соціальний, спрямований на соціальну та культурну адаптацію спортсменів.

До чинників, що сприяють діяльності тренувального центру, було віднесено наявність відповідної нормативно-правової бази, раціональна організація національної спортивної інфраструктури, можливість забезпечити висококваліфікованими фахівцями та сучасним обладнанням всі підрозділи центру, повноцінне фінансування організації.

На основі характеристик системності розроблений алгоритм формування тренувального центру (рис. 2). Рекомендовано послідовне і паралельне проходження наступних основних етапів: аналіз законодавчої та нормативно-правової бази; аналіз інфраструктури розвитку виду спорту в країні; вибір однієї або декількох основних тренувальних баз, за їх відсутності – створення; пошук організацій, здатних надати необхідну кількість якісних послуг, за їх відсутності – формування нових установ; фінансове, юридичне та документальне забезпечення; підбір висококваліфікованих фахівців, сучасного обладнання та інвентарю для всіх підрозділів; пошук і впровадження інновацій.

У п'ятому розділі **«Формування тренувального центру як основного місця підготовки збірної України з фехтування до Ігор Олімпіад»** представлені результати дослідження передумов і визначення актуальних напрямів щодо формування тренувального центру олімпійської підготовки з фехтування в Україні. Були вивчені нормативно-правові основи, що регулюють функціонування центрів олімпійської підготовки та олімпійських баз, призначених для підготовки національної збірної з фехтування, проведено аналіз сучасного стану вітчизняного фехтування, виявлено особливості проведення централізованої підготовки збірної команди країни, вивчені запити практики щодо створення сприятливих умов для учасників навчально-тренувальних зборів.

Сучасна інфраструктура фехтування в Україні характеризується екстенсивним шляхом розвитку, що є наслідком занижених вимог до організацій з фізичної культури та спорту щодо надання їм статусу олімпійської бази або центру, відсутність чіткої градації між ними. В Україні статус бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки мають більш 80 організацій, центрів олімпійської підготовки – 6. Позитивним моментом у нормативно-правовій базі є декларування активізації інтеграційних процесів у розвитку національної інфраструктури.

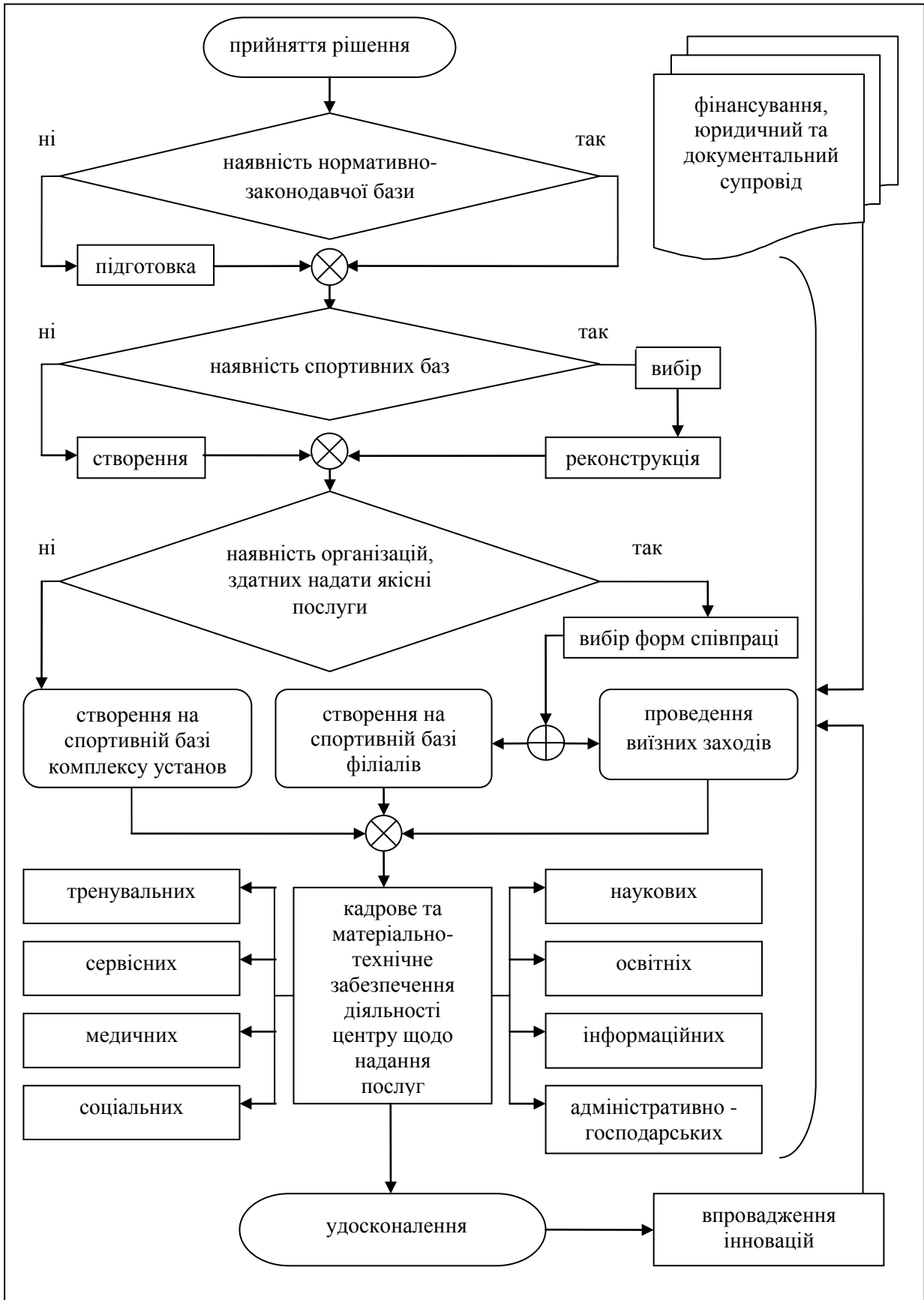


Рис. 2. Алгоритм формування тренувального центру олімпійської підготовки

За роки незалежності українські фехтувальники на Іграх Олімпіад завоювали 4 медалі, у тому числі 2 золоті. На даний момент фехтування розвивається в 17 регіонах країни і в 7 з них затверджен як пріоритетний вид спорту. Фехтування культивується в єдиному обласному центрі олімпійської підготовки (м. Миколаїв); статус бази олімпійської підготовки з фехтування мають сім установ з фізичної культури і спорту: навчально-спортивний центр «Спартак» (м. Алушта), обласний Центр олімпійської підготовки спортсменів «Олімп-спорт» (м. Луганськ), Національний університет фізичного виховання і спорту України, навчально-спортивна база олімпійської підготовки «Святошин», Центральний спортивний клуб Збройних Сил України (ЦСКА), Республіканське вище училище фізичної культури (РВУФК), Державне підприємство «Олімпійський навчально-спортивний центр «Конча-Заспа» (усі м. Київ). Для об'єктивної оцінки рівня забезпечення підготовки національної команди з фехтування на олімпійських базах було проведено анкетування фахівців шляхом соціологічного опитування. За результатами дослідження виявлено, що загальна оцінка баз достатньо низька. Це свідчить про невідповідність послуг та умов у тренувальних центрах для олімпійської підготовки в Україні запиту практиків (табл. 1).

Таблиця 1

Результати опитування респондентів за оцінкою рівня якості умов на базах олімпійської підготовки для фехтувальників в Україні (n = 64)

Бази олімпійської підготовки	Оцінка рівня наданих послуг (%)				
	високий	вище середнього	середній	нижче середнього	низький
«Конча-Заспа»	9,3	21,9	54,7	14,1	0
РВУФК	6,4	17,3	53,2	28,1	0
«Спартак»	4,7	37,5	48,5	9,3	0
НУФВСУ	0	7,9	60,9	28,1	3,1
ЦСКА	0	6,2	50	43,8	0
«Святошин»	0	0	10,9	43,8	45,3
«Олімп-спорт»	0	0	4,7	23,5	71,8

Для вивчення організаційних аспектів централізованої підготовки членів національної збірної команди України з фехтування проведено аналіз календарних планів навчально-тренувальних зборів за два роки (1.01.2011 р. – 31.12.2012 р.) до Ігор XXX Олімпіади в Лондоні 2012 р. У річних циклах основний склад національної команди з фехтування був задіяний в середньому на 11 навчально-тренувальних зборах ($x_{\min}-x_{\max} = 6-16$) із загальною тривалістю 122 дні (93–167). Проведення централізованої підготовки фехтувальників в основному проходить на території України; за 2011 і 2012 рр. їх частка склала 82 % і 87 % відповідно.

Для проведення навчально-тренувальних зборів в країні були задіяні п'ять установ, дві з яких мають статус баз олімпійської підготовки: «Конча-Заспа» (м. Київ), «Спартак» (м. Алушта). Основним місцем підготовки національної команди в 2011–2012 рр. виступила олімпійська база «Конча-Заспа», де сумарно було проведено 78 зборів за всіма видами зброї.

Велика тривалість знаходження на зборах, перевага тренуватися в Україні, віддаленість тренувальних центрів від місць проживання більшості членів національної команди обумовлює підвищені вимоги до наданих їм різноманітних послуг, які забезпечують ефективну підготовку і успішний виступ на головних міжнародних змаганнях. У результаті проведеного опитування були визначені запити практики з організації централізованої підготовки національної команди.

На думку більшості опитаних респондентів (78,2 % позитивних відповідей), підвищенню ефективності централізованої підготовки національної збірної з фехтування сприятиме створення сучасного тренувального центру для підготовки команди з фехтування в Україні, а не використання кращих спортивних центрів інших країн. Для створення найбільш ефективних і комфортних умов для учасників навчально-тренувальних зборів, на думку 70,4 % респондентів, необхідно створити тренувальний центр на окремій території з компактним розміщенням необхідних споруд та служб. Головною вимогою для підготовки фехтувальників є наявність спеціалізованих залів, не менш трьох (71,8 %), і різноманітних приміщень для допоміжних та загально-підготовчих тренувань. Перевагу тренажерним та ігровим спортивним залам віддало 26,5 % опитаних, басейну – 18,8 %, спортивним майданчиках – 17,2 %, доріжці для бігу – 6,3 % і залі для фітнесу – 4,7 %.

Більшість опитаних вважають, що забезпечення централізованої підготовки спортсменів повинно покладатися на комплексний медичний центр (50 %), науково-дослідний інститут (65,7 %), навчальні установи (53,2 %) та інформаційний центр (76,9 %), що функціонують у безпосередній близькості від місць тренувань та проживання спортсменів. У зв'язку з тривалим перебуванням фехтувальників на зборах і змаганнях для всебічного розвитку особистості необхідно створити оптимальні умови для поєднання освіти спортсменів з їх тренувальною діяльністю. У період централізованої підготовки 53,2 % опитаних воліють отримати додаткову освіту у вигляді курсів, семінарів (вивчення іноземних мов, основ бізнесу, психології тощо). За безперервне навчання у вищих навчальних закладах проголосувало 15,6 %; це завдання можливо вирішити формуванням тренувального центру на базі вищих навчальних закладів. Найменша кількість респондентів (10,9 %) вважають, що під час навчально-тренувальних зборів не слід спортсменів обтяжувати навчанням, а повністю присвячувати час спортивній підготовці.

Формування олімпійського тренувального центру може здійснюватися шляхом побудови нової структури або шляхом реорганізації існуючих організацій. Побудова нової бази для формування тренувального центру – кращий варіант, але це вимагає великих фінансових вкладень, певну кількість часу. В умовах сучасної соціально-економічної ситуації в Україні такий підхід є поки нераціональним. Тому в найближчій перспективі основним місцем для проведення централізованої підготовки виступають наявні тренувальні бази. Проведено експертне опитування фахівців в області фехтування для визначення актуальної і кваліфікованої думки щодо вибору бази олімпійської підготовки для формування сучасного тренувального центру. У вирішенні поставленого завдання брали участь 17 експертів, провідних фахівців українського фехтування: тренери, спортсмени, управлінці. Розрахунок коефіцієнта конкордації склав $W = 89$, що показує достатньо високий ступінь узгодженості думок експертів.

Найбільш відповідною базою, на думку експертів, для створення тренувального центру олімпійської підготовки з фехтування в Україні відповідно до проведеного аналізу є Державний олімпійський навчально-спортивний центр «Конча-Заспа» (табл. 2).

Таблиця 2

Результати експертного опитування фахівців з вибору бази олімпійської підготовки для формування тренувального центру (n = 17)

Місце рангу	Бази олімпійської підготовки	Сума рангів	Відхилення від середньої суми	Квадрат відхилення
1	«Конча-Заспа»	21	-47	2209
2	«Спартак»	36	-32	1024
3	ЦСКА	45	-23	529
4	НУФВСУ	75	7	49
5	РВУФК	90	22	484
6	«Святошин»	93	25	625
7	«Олімп-спорт»	116	48	3204

З урахуванням передового міжнародного досвіду в цій галузі, відповідно до світових стандартів та запитів практиків, соціально-економічного стану країни були розроблені практичні рекомендації з формування тренувального центру з фехтування на базі Державного олімпійського навчально-спортивного центру «Конча-Заспа». Це у свою чергу, створить сприятливі умови для підготовки національної команди з фехтування до Ігор Олімпіад та інших головних міжнародних змагань з мінімізацією шкоди соціальному життю спортсменів. Передбачено будівництво нових і модернізацію наявних спортивних споруд, у тому числі фехтувальної зали; створення спеціалізованого комбінату харчування з повним циклом виробництва та реалізації продукції; приведення умов проживання до рівня не нижче тризіркового готелю; розташування на території бази науково-дослідного інституту, центру спортивної медицини, інформаційної служби, академії фехтування, матеріально-технічної служби, офісу національної спортивної федерації.

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлені основні результати дисертаційної роботи, що дозволили вирішити важливу наукову проблему – сформулювати цілісне уявлення про організаційно-методичні підходи, що спрямовані на вдосконалення діяльності тренувальних центрів для забезпечення спортивної підготовки та соціалізації спортсменів у сучасному олімпійському спорті.

Результати дослідження підтвердили дані про зростаючий вплив позатренувальних і позазмагальних факторів, передбачених у системі забезпечення підготовки спортсменів, на досягнення національних команд різних країн (В. К्लешньов, Г. Турецький, 2000; N. Bergsgard, 2007; Ву Хао, 2009; Н. Кручинський, 2010; В. Houlihan, M. Green, 2011), важливості централізованої підготовки спортсменів (А. Якимів, 2003; F. Pong, 2011; К. Бегнелл, 2011; К. Hylton, 2013), історичну спадкоємність організаційно-методичних основ спортивної підготовки на різних етапах розвитку олімпійського спорту (В. Houlihan, M. Green, 2007; В. Платонов, 2010; Ю. Павленко, 2011).

Наукову новизну роботи становлять сучасні уявлення про тренувальні центри, як основного місця олімпійської підготовки з фехтування, і процесу їх формування.

У результаті проведених досліджень **вперше**:

- впорядковані і зведені в цілісну систему організаційно-методичні підходи до розвитку тренувальних центрів в олімпійському спорті;

- розроблена системна модель тренувального центру з підготовки фехтувальників до Ігор Олімпіад;

- складено алгоритм формування тренувального центру;

- обґрунтований і представлений інтенсивний шлях розвитку системи забезпечення олімпійської підготовки національної команди України з фехтування.

Доповнені і розширені результати досліджень, які стосуються підходів до організації центрів олімпійської підготовки (В. Попов та ін., 1981; В. Смолевській, 2003; О. Акопян, 2005; G. Avanzini, C. Carpentier, 2007; В. Stapelfeldt, A. Schwirtz, A. Neubert. 2009), даними про кооперацію організацій, здатних надавати тренувальні, сервісні, медичні, наукові, навчальні, інформаційні, соціальні та адміністративно-господарські послуги в необхідній кількості та належної якості; національних систем підготовки спортсменів (F. Hong, P. Wu, H. Xiong, 2005; K. Petry, D. Steinbach, V. Burk, 2008; M. Green, B. Houlihan, 2011; В. Платонов, Ю. Павленко, В. Томашевський, 2012) – даними про тренувальні центри в різних країнах; історії формування системи олімпійської підготовки (В. Платонов, 2004, 2010; В. Григоревич, 2008; Г. Деметер, 2008; С. Бубка, 2012; В. Бусол, О. Дьоміна, 2013) – даними про періоди розвитку центрів олімпійської підготовки; вдосконалення діючої в Україні системи підготовки у фехтуванні (В. Дрюков, 2006; В. Дрюков та ін., 2009) – даними про передумови, сучасний стан та подальший розвиток тренувальних центрів.

Доповнені й уточнені результати досліджень щодо системи забезпечення підготовки збірних команд (В. Дрюков, Т. Містулова, 2004; Ю. Довгенька, 2005; Ю. Пядухов та ін., 2005; О. Гаськов, В. Кузьмін, 2009; Є. Врублевський, 2012) – даними про спортивно-тренувальні центри як її основну організаційну структуру.

Практичну реалізацію сформованих положень здійснювали під час підготовки матеріалів та проведення заходів з удосконалення системи забезпечення спорту вищих досягнень, у рамках реалізації Загальнодержавної соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2013–2017 рр. Результати дослідження можуть бути використані при підготовці стратегічних програмних і нормативних документів, що розглядають питання забезпечення підготовки національних команд, заходів з організації централізованої підготовки збірних команд України з інших видів спорту, навчально-методичних матеріалів для вищих навчальних закладів сфери фізичної культури і спорту.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури показав, що в сучасному олімпійському спорті пріоритетною організаційною формою підготовки кваліфікованих спортсменів є централізоване її проведення. У великому масиві емпіричних і теоретичних знань спостерігаються розрізненість і фрагментарність методичних положень за чинниками, які забезпечують ефективну організацію централізованої підготовки спортсменів, що ускладнює їх реалізацію при створенні

спортивних тренувальних центрів. На основі вивчення наявних знань і передового світового досвіду комплексно розглянуто організаційно-методичні підходи до формування центрів олімпійської підготовки, а також шляхи системного їх використання в Україні з урахуванням національних особливостей розвитку фехтування та запитів практики.

2. Аналіз розвитку системи знань і вдосконалення системи олімпійської підготовки виявив тенденцію до підвищення вагомості забезпечення централізованої підготовки спортсменів, що характеризуються поліпшенням умов проведення та збільшенням кількості надаваних послуг у спортивних тренувальних центрах. Спочатку формування спортивних тренувальних центрів було направлено на створення сприятливих умов переважно для вирішення задач спортивної підготовки, надалі зросла соціальна підтримка спортсменів.

3. Підготовка національних команд з фехтування провідних країн концентрується в 1–3 основних тренувальних центрах, більшість з яких мають комплексну спрямованість (93,8 % вивчених випадків). Для проведення тренувального процесу використовуються переважно спеціалізовані фехтувальні (56,3 %), тренажерні та ігрові зали (по 100 %), басейни (75 %). У більшості центрів передбачені можливості для проживання, харчування та організації дозвілля фехтувальників (93,8 %), надання першої медичної допомоги та рекреаційних процедур (100 %), проведення виїзних заходів комплексних наукових груп (87,5 %) та навчальних занять (81, 3 %), вільного користування інтернет-ресурсами (100 %), здійснення комерційної діяльності (68,8 %). У структурі низки тренувальних центрів олімпійської підготовки передбачені комплексні профільні підрозділи: центри спортивної медицини (37,5 %), науково-дослідні інститути (18,8 %), інформаційні центри (25 %), органи управління спортом (18,8 %).

4. Сформована цілісна модель тренувального центру з підготовки спортсменів до Ігор Олімпіад, яка розглядає його розвиток, цілісність, структуру, функціонування, ресурси як системи. Так у розвитку центрів олімпійської підготовки виділено два періоди: I (1950–1980 рр.) – становлення організаційних основ централізованої підготовки в країнах колишнього соціалістичного табору, II (1990 рр. – теперішній час) – модифікація організаційних форм централізованої підготовки в країнах, зацікавлених у високих спортивних досягненнях. Метою центру олімпійської підготовки визнано забезпечення спортивної та соціальної діяльності учасників централізованої підготовки; основними завданнями – якісне забезпечення тренувального процесу, надання комфортних умов перебування в центрі, впровадження комплексу медико-біологічних заходів, розробка і впровадження нових знань і технологій, підвищення загальноосвітнього і професійного рівня членів центру, забезпечення їх необхідною інформацією, адміністративно-господарське забезпечення підготовки спортсменів. Рациональна організація діяльності тренувального центру ґрунтується на принципах цілісності (розгляд центру як цілісного утворення), повноти (надання повного спектра умов і послуг), перманентності (постійне і безперервне обслуговування), інноваційності (впровадження нововведень).

5. Розроблена структура тренувального центру олімпійської підготовки, що включає вісім основних напрямів діяльності: тренувальний (забезпечення тренувального процесу), сервісний (надання проживання, харчування, організація дозвілля), медичний

(діагностика, профілактика, лікування, відновлення), науковий (науково-дослідна робота, науково-методичне забезпечення), освітній (загальна і спеціальна освіта, підвищення кваліфікації), соціальний (захист, реалізація як особистості та духовно-культурний розвиток спортсмена), інформаційний (збір, обробка, зберігання та надання інформації) та адміністративно-господарський (організаційна робота, комерційна діяльність, матеріально-технічне забезпечення). Діяльність усіх підрозділів щодо забезпечення учасників централізованої підготовки є взаємопов'язаною і взаємообумовленою.

6. Розроблений алгоритм формування тренувального центру передбачає послідовне і паралельне проходження наступних основних етапів: аналіз законодавчої та нормативно-правової бази; аналіз інфраструктури розвитку виду спорту в країні; вибір або створення основної тренувальної бази; пошук або формування організацій, здатних надати необхідну кількість якісних послуг; фінансове, юридичне та документальне забезпечення; підбір висококваліфікованих фахівців; матеріально-технічне забезпечення; пошук і впровадження інновацій.

7. Для розвитку сучасної інфраструктури олімпійського спорту в Україні характерний екстенсивний шлях. Статус бази олімпійської підготовки з фехтування мають сім установ з фізичної культури і спорту. Збірна команда України проводить навчально-тренувальні збори переважно на двох олімпійських базах, які, як показав проведений аналіз, не відповідають сучасним вимогам щодо забезпечення повноцінної підготовки національних команд. Рівень надаваних послуг в Державному олімпійському навчально-спортивному центрі «Конча-Заспа» (м. Київ) 9,3 % респондентів оцінили як «високий», «вище середнього» – 21,9 %, «середній» – 54,7 %, «нижче середнього» – 14,1 %, в Олімпійському навчально-спортивному центрі «Спартак» (м. Алушта) відповідно: 4,7 %; 37,5 %; 48,5 %; 9,3 %.

8. Необхідність у підвищенні вимог до тренувальних центрів олімпійської підготовки зі створення умов і надання різноманітних послуг, що забезпечують ефективну тренувальну і змагальну діяльність, а також повноцінне соціальне життя українських спортсменів, обумовлена тривалістю централізованої підготовки (93–167 днів на рік залежно від виду зброї), 82–87 % якої національна команда з фехтування проводить в Україні.

9. Інтенсивний шлях розвитку національної інфраструктури фехтування передбачає концентрацію кращих кадрових, матеріально-технічних, освітніх, наукових, медичних та інформаційних ресурсів у національному тренувальному центрі відповідно до запиту практики з організації централізованої підготовки спортсменів. На думку фахівців, підвищенню її ефективності сприятиме створення тренувального центру в країні (78,2 % позитивних відповідей), з комплексним розміщенням необхідних підрозділів та споруд (70,4 %), наявністю спеціалізованих фехтувальних залів (71,8 %), різноманітних приміщень для допоміжної та загальнопідготовчої роботи (100 %), об'єднанням спортивної бази з комплексним медичним центром (50 %), науково-дослідним інститутом (65,7 %), навчальними установами (53,2 %), інформаційним центром (76,9 %).

10. Найбільш перспективною спортивною базою для формування сучасного тренувального центру олімпійської підготовки з фехтування в Україні є Державний

олімпійський навчально-спортивний центр «Конча-Заспа», про що свідчать проведений аналіз і результати експертної оцінки наявних баз олімпійської підготовки ($W = 89$). Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення обраної установи відповідно до моделі олімпійського тренувального центру, які передбачають будівництво нових і модернізацію наявних спортивних споруд, у тому числі фехтувального залу; створення спеціалізованого комбінату харчування з повним циклом виробництва та реалізації продукції; приведення умов проживання до рівня тризіркового готелю; розташування на території бази науково-дослідного інституту, центру спортивної медицини, інформаційної служби, академії фехтування, матеріально-технічної служби, офісу національної спортивної федерації.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з обґрунтуванням міжрегіональної мережі спортивних тренувальних центрів з урахуванням спортивних, кадрових, матеріальних, освітніх, наукових та інших ресурсів різних областей України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Роботи, в яких відображенні основні наукові результати дисертації

1. Козлова Н. А. Розвиток основ централізованої підготовки спортсменів в олімпійському спорті / Н. А. Козлова // Фізичне виховання студентів. – 2012. – № 1. – С. 47–50. *Видання включено до міжнародних наукометричних баз: Directory of Open Access Journals, Indexcopernicus.*
2. Козлова Н. Ресурсне забезпечення централізованої підготовки найсильніших національних команд з фехтування / Н. Козлова // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2013. – № 1. – С. 7–10. *Видання включено до міжнародної наукометричної бази: Indexcopernicus.*
3. Козлова Н. Передумови формування центру олімпійської підготовки з фехтування в Україні / Н. Козлова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2013. – № 3. – С. 5–8.
4. Козлова Н. Системний аналіз центру олімпійської підготовки з фехтування / Н. Козлова // Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. – 2014. – № 1. – С. 27–34.
5. Павленко Ю. О. Спортивні тренувальні центри як основна організаційна структура системи забезпечення олімпійської підготовки / Ю. О. Павленко, Н. О. Козлова // Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. – 2010. – № 2. – С. 8–15. *Особистий внесок здобувача полягає в обробці отриманих результатів та підготовці висновків.*
6. Павленко Ю. Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському спорті / Ю. Павленко, Н. Козлова // Наука в олімпійському спорті. – 2013. – № 2. – С. 73–79. *Видання включено до міжнародних наукометричних баз: РИНЦ, Індекс Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory. Особистий внесок здобувача полягає в аналізі та узагальненні даних, написанні окремих положень статті.*
7. Павленко Ю. Спортивні тренувальні центри в системі підготовки спортсменів / Ю. Павленко, Н. Козлова // Наука в олімпійському спорті. – 2013. – № 3. – С. 81–86. *Видання включено до міжнародних наукометричних баз: РИНЦ, Індекс Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory. Особистий внесок здобувача полягає у проведенні теоретичних досліджень та узагальненні отриманих результатів.*

Опубліковані роботи апробаційного характеру

8. Козлова Н. Ресурсне забезпечення централізованої підготовки найсильніших національних команд світу з фехтування / Н. Козлова // XIX Всеукраїнська науково-практична конференція Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. – 2013. – Вип. 19. – С. 131–135.

АНОТАЦІЇ

Козлова Н. О. Тренувальні центри в системі олімпійської підготовки спортсменів (на матеріалі фехтування). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2014.

Робота присвячена актуальній проблемі вдосконалення діяльності спортивних тренувальних центрів щодо забезпечення централізованої підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

Проаналізовано розвиток організаційно-методичних підходів до формування та вдосконалення діяльності тренувальних центрів, обумовлений підвищенням вимог до наданих умов і послуг зі спортивної підготовки та соціальної адаптації спортсменів.

Обґрунтована модель тренувального центру щодо забезпечення підготовки спортсменів до Олімпійських ігор, що характеризує його розвиток, цілісність, структуру, функціонування і ресурси як системи. Розроблено алгоритм формування центру.

Представлені практичні рекомендації щодо формування тренувального центру в Україні, призначеного для підготовки національної команди з фехтування, з урахуванням передового міжнародного досвіду, запитів практиків та соціально-економічного стану країни.

Ключові слова: олімпійський спорт, забезпечення підготовки, тренувальні центри, фехтування, системна модель.

Козлова Н. А. Тренировочные центры в системе олимпийской подготовки спортсменов (на материале фехтования). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, Киев, 2014.

Работа посвящена актуальной проблеме совершенствования деятельности тренировочных центров по обеспечению централизованной подготовки спортсменов в олимпийском спорте.

Проанализировано развитие организационно-методических подходов к формированию и совершенствованию деятельности тренировочных центров, обусловленное повышением требований к предоставляемым условиям и услугам по спортивной подготовке и социальной адаптации спортсменов. Выявлено, что передовой исторический опыт по созданию центров, деятельность которых была направлена на создание благоприятных условий для решения задач спортивной подготовки, получил дальнейшее развитие на современном этапе за счет увеличения

перечня предоставляемых услуг, обусловленных активизацией социальной поддержки спортсменов. Установлено, что подготовка национальных команд по фехтованию восьми ведущих стран концентрируется в 1–3 основных тренировочных центрах, способных предоставить разнообразные условия и услуги в необходимом количестве и надлежащего качества.

Обоснована модель тренировочного центра по обеспечению подготовки спортсменов к Олимпийским играм, характеризующая его развитие, целостность, структуру, функционирование и ресурсы как системы. Выделено два периода развития централизованной подготовки. Представлены цель, задачи, принципы и структура деятельности центров, предполагающая тренировочное, сервисное, медицинское, научное, образовательное, социальное, информационное и административно-хозяйственное обеспечение участников централизованной подготовки. Эффективной деятельности центров способствует наличие соответствующей нормативно-правовой базы, рациональная организация национальной спортивной инфраструктуры, возможность обеспечить высококвалифицированными специалистами и современным оборудованием все подразделения центра, полноценное финансирование организации. Составлен алгоритм формирования тренировочного центра.

Предложен интенсивный путь развития системы обеспечения олимпийской подготовки национальной команды Украины по фехтованию, предполагающий создание современного тренировочного центра с учетом передового международного опыта, запросов практиков и социально-экономического состояния страны, вместо существующего экстенсивного пути, обуславливающего функционирование большого количества баз олимпийской подготовки, которые не в состоянии предоставить современные условия для проведения централизованной подготовки спортсменов.

Ключевые слова: олимпийский спорт, обеспечение подготовки, тренировочные центры, фехтование, системная модель.

Kozlova N. A. Training centres in the system Olympic training of athletes (based on fencing). – Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of candidate of sciences in physical education and sports in specialty 24.00.01 – Olympic and professional sports. – National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Kyiv, 2014.

The paper is devoted to the problem of improving the sports training centres to provide centralized training of athletes in Olympic sports.

The development of organizational and methodological approaches is analyzed for the organization and improvement of training centres caused by of increased requirements for provides conditions and services to sports training and social inclusion athletes.

The model of the training centre that provides training of athletes for the Olympic Games is justified, describing its development, integrity, structure, functioning and resources as systems. An algorithm for formation centre is developed.

Practical advice for the formation the training centre in Ukraine is presented, designed for preparing the national Fencing team considering international best practice, practical requirements and socio-economic situation of the country.

Keywords: Olympic sport, providing training, training centres, fencing, system model.

Підписано до друку 23.10.2014 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 81.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua